

האם יש לבקש מגוי, האם יש לעשות ע"י שינוי

שולחן ערוך אורח חיים סימן שכח סעיף יב

כשמחללין שבת על חולה שיש בו סכנה, משתדלין לג' שלא לעשות ע"י א"י וקטנים ונשים לד' אלא ע"י ישראלים גדולים ובני דעת. הגה: וי"א דאם אפשר לעשות בלא דיחוי לה ובלא איחור ע"י שינוי, עושה ע"י שינוי; ואם אפשר לעשות לו ע"י א"י בלא איחור כלל, עושין ע"י א"י (א"י) לו וכן נוהגים; אבל במקום דיש לחוש שיתעצל הא"י, אין לעשות ע"י א"י (תוספות ור"ן).

רא"ש מסכת יומא פרק ח

ואין עושין דברים הללו לא על ידי נכרים ולא על ידי קטנים אלא על ידי גדולי ישראל ואפילו יש שם קטנים לעשותן מיד חיישינן זימנן דליתנניהו ואתי לאהדורי בתרייהו

ט"ז אורח חיים סימן שכח

(ה) ויש אומרים דאם אפשר כו'. - דיעה זו איתא בש"ג בשם ריא"ז ול"נ דבר זה תימא דכי היכי דיש איסור לעשות ע"י עכו"ם אם יש לחוש שיתעצל כמה שכת' אח"כ כאן ה"נ יש חשש שמא אתה מכשילם לעתיד באם יראו עכשיו שאין עושין רק על ידי עכו"ם יסברו שיש איסור ע"י ישראל ולפעמים לא יהי' עכו"ם מצוי ועי"ז יסתכן החולה במה שימתינו על עכו"ם... ונמצא שיש איסור ע"י עכו"ם ובישראל עצמם יש מעלה לעושה זה כנלע"ד נכון והבא לעשות ע"י עכו"ם המזומן לכל הפחות יגלה לרבי' באותו פעם שיש היתר לישראל עצמו אלא שהעכו"ם הוא מזומן כאן אבל עיקרא דמילתא שלא ישגיח על העכו"ם כל עיקר אם רואה סכנה בבירור ויש אפי' ספק הצלה הזריז ה"ז משובח אם יעשה הוא עצמו כי אע"פ שהעכו"ם לפנינו ועושה ההצלה מ"מ הישראל יעשנה טפי בזריזות ואף שכתב רמ"א וכן נוהגין אין מזה ראייה דלאו מנהג ותיקון הוא...

משנה ברורה סימן שכח

(לג) שלא לעשות וכו' - הטעם כתב הרא"ש משום דזימנן דליתנניהו ואתי ג"כ לאהדורי בתרייהו ומתוך כך יבוא לידי סכנה וטעם זה שייך גבי קטנים וא"י ואצל נשים איכא טעם אחר שמא יאמרו שלא ניתן שבת לדחות אף בפקוח נפש ולכך מוסרין אותה להם ויתעצלו בדבר ומתוך כך יבוא לידי סכנה או שמא יקילו הנשים בדבר ויבואו לחלל שבת במקום אחר נרמב"ם; (לד) אלא ע"י וכו' - וכשיש שם במעמד זה חכמים מצוה לכתחלה לעשות חלול זה על ידיהם נר"מ פי' המשנה פ' מפנין וריא"ז ותשב"ץ ח"א סימן נ"ח. ודע דכל סעיף זה מיירי שכולם עומדים באותו מעמד אבל אי ליכא שם אנשים ויש נשים שם בודאי אין להם להמתין והם זריזות ונשכרות ותשב"ץ וריא"ז;

(לה) ובלא איחור ע"י שינוי - דכל כמה דנוכל לעשות בהיתר לא שבקי התירא ונעשה באיסור ונראה דה"ה אם ע"י השינוי מתאחר הדבר מעט רק דאין החולי בהול נמי מתאחרים מעט כדי לעשות ע"י שינוי דאינו אלא איסור דרבנן;

(לו) ע"י א"י - וה"ה ע"י קטנים;

(לז) וכן נוהגים - והט"ז כתב דלאו מנהג ותיקין הוא דאף שיכול לעשות ע"י א"י מ"מ הישראל יזרז בדבר יותר ולכן אם יש אפילו ספק הצלה ויש סכנה בבירור כל הזריז ה"ז משובח;

שתי אפשרויות לחלל שבת - יש לבחור באיסור קל

שולחן ערוך אורח חיים סימן שכח סעיף טז

אמדהו לשתי גרוגרות, ולא מצאו אלא שתי גרוגרות בשני עוקצין וג' בעוקץ אחד, כורתים העוקץ מג' שיש בו ג'; ואם היו ב' בעוקץ אחד וג' בעוקץ אחד, מד לא יכרתו אלא העוקץ שיש בו שנים. הגה: ואם הדבר בהול, אין מדקדקין בכך, שלא יבא לידי דיחוי ועיכוב. (הגהות מרדכי פרק מפנין).

משנה ברורה סימן שכח ס"ק מד

(מד) לא יכרתו אלא וכו' - דריבוי בשיעורא שלא לצורך אסור. ומכאן נראה פשוט דה"ה לענין שאר מלאכות כגון בישול וכדומה אפילו אם הוא בקדרה אחת אסור לבשל ולעשות בשארי מלאכות רק מה שצריך עכשיו בצמצום ואם הדבר בהול אין מדקדקין בכך וכדלקמיה נח"א:

אם כרוך בהפסד או טירחא, האם חייב למעט בחילול שבת

שו"ת מנחת שלמה סימן ז

בירורים וספיקות בענין פקוח נפש דוחה שבת

כתב בספר "שמירת שבת כהלכתה" בפל"ב סעיף סה: "ומותר להדליק את האור בשביל החולה שבסכנה, אף אם אצל שכנו ישנה מנורה דלוקה, אלא שהעמדתה לרשות החולה תגרום לשכן צער וסבל גדול, כגון ששכנו ישן ויש צורך להעיר אותו". ועוד כתב שם בסעיף עד: "ומותר לבשל עבור חולה שבסכנה שדרוש לו אוכל חם או שתיה חמה, אף אם אצל שכנו ישנו אוכל חם ושתיה חמה, אלא שהעמדתם לרשות החולה תגרום לשכן צער וסבל גדול כגון ששכנו ישן ויש צורך להעיר אותו או שהלה יישאר ללא אוכל ושתיה חמים בשבת, וגם אין השכן או כל אדם אחר חייבים מעיקר הדין למסור בשבת את האוכל שהכינו לעצמם, כדי למנוע בישול עבור החולה שבסכנה, אם ע"י מסירתם לחולה יישארו הם ללא אוכל חם בשבת". דינים אלה הובאו שם בשמי, והיות ששמעתי מגדולי תורה בכתב ובע"פ שלדעתם זה תמוה, וגם ערער ע"ז הגאון מוה"ר פ"א שטיין ז"ל בסידור מנחת ירושלים שנדפס ע"י ידידי הר"ר ישעי' דבורקס הי"ו, וז"ל: "אינני מסכים עם זה, וגם השכן מחויב לעשות להצלת נפשו של אחר, אף אם סובל קצת, וכיו"ב כתב בשו"ת הרדב"ז סי' ס"ז וסי' ק"ל, הובא בארחות חיים להמהרש"ם סי' שכ"ח דאפילו היכי דהחולה בעצמו יכול לעשות העבירה מ"מ מותר לאחרים לחלל שבת עבורו כיון דכל אדם חייב להצילו עיי"ש, וכ"כ מפורש באו"ה בדין פקו"נ ובא"ר סי' שכ"ח עיי"ש" עכ"ל, וכמו כן העיר על האמור שם בפרק מא סעיף כב: "חוטאי חשמל שנפלו ברחוב ויש חשש שיגיע בהם אדם, מותר להזעיק את חברת החשמל על מנת להפסיק את הזרם, ואין חיוב מעיקר הדין לעמוד שם במשך כל השבת כדי להתרות בבני אדם לכל יגעו בחוטאים ויבואו לידי סכנה" וכתב שם בזה"ל: "איני מסכים עם זה, אפשר להעמיד אדם שיזהיר או לתלות שלט מוכן באותיות: סכנה לנגוע, ואפילו ע"י גוי כשהוא מיוחד לישראל, ג"כ אינו כדאי כשאפשר כדלעיל" עכ"ל. וכן העיר על הדין שבפרק מ סעיף עב שמוותר לכל אדם לטלפן לאמבולנס ע"מ להעביר חולה שיש בו סכנה לבית החולים "ואין הוא חייב להטריד שכן בעל מכונית שומר שבת בהסעת החולה, אם יצטרך שכן זה להשאיר מנותק מבני ביתו במשך כל השבת, או אם יצטרך לקום משנתו בשביל נסיעה כזאת", וכתב ע"ז: "הרי בהצלת נפשות כל המקדים הרי זה משובח ומה בכך שישאר מנותק מביתו וסובל קצת, ומה שאחר מחלל שבת ועובר עבירה בגרימתו בלא צורך הרי הוא גורם לו איסור" עכ"ל. אולם בדברים הנוגעים לפקו"נ אין חולקים כבוד, ואנכי בעניי על משמירתי אעמודה שכנים הם הדברים וכן ראוי להורות, אשר על כן הנני לבאר טעמי הדברים ומתוך כך יתבארו בע"ה עוד דברים חשובים הנוגעים לפקוח נפש.

א. בשו"ע יו"ד סי' שע"ד ס"ב פסק הרמ"א לענין טומאת כהן לקבורת מת מצוה זו"ל "אם אינו מוצא שיקברוהו רק בשכר אינו חייב לשכור משלו אלא מטמא אם ירצה", והמקור הוא מהרשב"א והריטב"א והנמ"י במס' יבמות שכתבו דין זה כדבר פשוט שאין צריך כלל ראייה ולא מצינו מי שחולק על זה, ואף שהתוס' כתבו במס' נזיר מג ע"ב, בד"ה והאי, דאם יש לו לשכור אחרים לא יטמא, שאני התם דמיירי בבן על אביו דכיון שאף אם אביו עני והבן לא ירש ממנו כלום ג"כ נקטינן שמוטל על הבן להוציא ממון כדי לקבור את אביו כמבואר בב"ש אבה"ע סי' קיח סק"כ וכ"ש כשהוא גם יורשו ויכול לקבורו מהממון שירש, לכן גם כשחסר אבר מהאב אשר מדין קרוב אסור לו להטמא מ"מ חייב שפיר להוציא ממון ולשכור אחרים שיתעסקו בקבורתו ולא חשיב כלל מת מצוה הואיל והבן חייב בכך, משא"כ בסתם אדם שמצא מת מצוה כיון שאין ממנו משועבד לקבורתו ורק משום כבוד הבריות יש עליו מצוה לטפל בקבורתו, לכן אף אם כהן הוא אינו חייב להוציא ממון משלו ולשכור אחרים אלא הוא עצמו רשאי להטמא לו כדין מת מצוה. וכן מבואר באחרונים, עיין במשמרת שלום על שמחות באות מ' ס"ק צ"ג ובאות ק' ס"ק כ"ז, וכעין חילוק זה כתב שם הרשב"א עצמו ביבמות פט ב'. זו"ל: "ככהן אצל מת מצוה כשאין אחרים רוצים לקבור אלא בשכר שאין אתה מחייב את הכהן לשכור ושלא יטמא אלא מטמא הוא וא"צ לשכור, משא"כ באחותו בעולה או באשתו פסולה שהן מוטלین עליהן לקבור בממונן וכיון שכן שוכר וקובר ואינו מטמא" עכ"ל.

הרי חזינן דאע"ג שפשוט הדבר שהמוצא מת מצוה אשר אי אפשר לקבורו אלא ע"י הפסד ממון דודאי חייב המוצא להוציא עד חומש מנכסיו כדי לקבורו, שהרי קבורת מת מצוה דוחה לאוין ועשין חמורין שבתורה וכ"ש שצריך להוציא על כך לכל הפחות עד חומש, וקל וחומר הוא ממ"ש הרמ"א ביו"ד סי' שס"ח ס"ב שחייבין להוציא ממון להציל קברים מיד עכו"ם, ואפי"ה אם הכהן עצמו יכול לקבורו בגופו אמרינן דאינו חייב לבזבז משלו אפילו פרוטה אחת וקוברו בעצמו אע"ג שהוא כהן ועובר בלאו ועשה, וע"כ דכיון שהוא מת מצוה והתורה התירה אותו להטמא אין כאן שום עבירה, ואין צריך כלל לחפש עצות ולהפסיד ממון כדי להמנע מזה כיון שאין זו עבירה אלא מצוה, וכיון שכן גם לענין פקוח נפש אית לן למימר הכי דכיון שפקו"נ דוחה שבת אין זו עבירה ואינו חייב להפסיד כלום משלו, ומיהו אם חולה הוא בנו או אשתו שחייב להוציא ממון לרפואתם נראה שחייב להוציא ממון ולא לחלל שבת עבורם כיון שמעיקר הדין גם ממנו משועבד לרפואתם, ולכן מיד הוא מתחייב להוציא ממון ולא לחלל שבת כדי לחסוך מממונו, משא"כ באחרים שחיובם רק מחמת מצוה, הן אמנם שאם אי אפשר להציל אלא ע"י הפסד ממון חייבים ודאי לבזבז ממנום ולא לעבור על לאו דלא תעמוד על דם רעך, כמבואר בגמ' סנהדרין ע"ג א' ושו"ע חו"מ סי' תכ"ו שחייב גם להוציא ממון ולשכור אחרים, ובשו"ת חו"י סי' קמ"ו כתב "ולולי שכתבו הפוסקים פה אחת שמחויב לשכור מממונו להציל חברו - היה אפשר לומר שאינו מחויב לשכור משלו אם יודע שאין לחברו להחזיר לו דלא רבתה תורה רק לטרוח עבורו דוגמא לדבר כבוד אב משל אב"י, אבל מ"מ בכדי למנוע חילול שבת שנדחה מחמת פקו"נ אין בזה משום לאו דלא תעמוד, ואפשר דמעיקר הדין אין חייבין להפסיד אפילו פרוטה אחת....

אמנם ראיתי שרבים תמחו על דין זה של הרמ"א הנ"ל מהא דחייב אדם לבזבז כל ממנו שלא לעבור על ל"ת בקום ועשה, ויש שכתבו משום כך דכל זה דוקא בטומאת כהנים משום דלגבי מת מצוה לא נאמר כלל הלאו דלא יטמא כמ"ש רש"י בברכות כ' א' וחשיב כהותר לגמרי ולא כדחוויה, ולפי"ז בפקו"נ שדוחה שבת דנפישו רבוואתא דסברי שרק דחוויה ולא הותרה לא אמרינן הכי, ...וע"כ דהטעם הוא כמו שאמרנו משום דמעיקרא חל החיוב על גוף האב וגם על ממנו הואיל והמצוה היא שלו ולכן צריך שפיר לשכור, משא"כ במת מצוה אין החיוב מוטל על הכהן שמצא אותו רק משום מצוה של כבוד הבריות ולכן עיקר החיוב חל רק על גופו ולא על ממנו וממילא פטור מלבזבז ממון על כך ולשכור אחרים אם הוא עצמו יכול לקבורו....

ואף שהלכות שבת הן כהררין התלוין בשערה וגם ענין זה שאנו דנים בו חמור מאד, מ"מ נלענ"ד דלגבי פקו"נ כיון שאמרה תורה "וחי בהם" ולא שימות בהם, לכן אף אם רק דחוויה היא ה"ז חשיב כהיתר גמור

וכמו שבימות החול אין חייבין להפסיד ממון או לטרוח הרבה אם אפשר לבשל עבור החולה משלו כך גם בשבת... דאי לא תימא הכי תתחייב כל אשה מעוברת הנכנסת לחדש התשיעי להריונה לשכור חדר סמוך למקום הלידה ולהיות שם כל השבת כדי למעט בחילול שבת שהרי גם על ספק איסור חייבין לבזבז ממון ואם היא עצמה עניה יתחייבו אחרים לבזבז ממון עבור כך כדי למנוע ספק חילול שבת כמו שחייבין ליתן מממוןם בשבת עצמה עבור כך... ומה שאמרו במעוברת שתכין כל מה שדרוש לה מלפני שבת נראה שאין זה ממש מעיקר הדין. גם לא שמענו על מי שאסור לו לצום ביוהכ"פ שיתחייב להוציא ממון עבור הזנה מלאכותית דרך הורידים כדי להמנע מלאכול ולשתות ביוהכ"פ, ואע"ג שהחולה עצמו ודאי חייב גם להוציא ממון, מ"מ רואים שלא הצריכו חכמים למיעבד טצדקי ולטרוח הרבה בפקו"נ....

גם מבואר בשו"ע או"ח סוס"י של"ד: "גחלת המונחת במקום שרבים ניזוקים בה יכול לכבותה בין אם היא של מתכת בין אם היא של עץ" אפי' כשאין חשש של סכנה משום דכבוי זה משאצל"ג =מלאכה שאינה צריכה לגופה= ובמקום חשש של נזק הגוף לא גזרו רבנן.... ואף שגם אם נשרף כל רכושו ויהפך לעני המחזיר על הפתחים אסור לכבות, וגם מבואר בפת"ש יו"ד סי' קנ"ז שחייב אדם לבזבז כל ממוןו ולא לעבור אפילו על איסור דרבנן בקום ועשה, ואפי"ה לא נזכר בשום מקום לחייב את זה שראה את הגחלת לעמוד ע"י הגחלת או לבקש מאחרים שיעמדו שם ולהזהיר את העוברים שלא יזקו בה. וע"כ דכיון שהוא הולך לדרכו לא הטריחוהו חכמים בטרחה יתרה כדי להמנע מכבוי שמותר מן הדין, ועוד יותר מזה מבואר דעת הר"ח והגאונים במס' שבת דף מ"ב ע"א דאפילו לר' יהודה שמחייב במלאכה שאינה צריכה לגופה וגם יש איסור תורה של מצרף בכבוי גחלת של מתכת, אפי"ה שרי לכבות גחלת אדומה בשבת מפני שלאחר שהגחלת של מתכת תשחיר הרואה אותה חושב שהיא צוננת ועלול להנזק ובמקום שיש חשש לנזק הגוף של רבים אע"ג דליכא סכנת נפשות מותר לחלל שבת ולכבות הגחלת גם כשהיא אדומה, ולא נזכר כלל שלכתחלה יש עליו חיוב להמתין עד שהגחלת תשחיר או לעמוד ולהזהיר או לשכור אחרים שישגיחו על הגחלת כדי להמנע ממלאכה דאורייתא והיינו כדאמרן...

וכע"ז מבואר בגמרא ובשו"ע או"ח סי' תריז סעיף ד ביולדת שלא אמרה כלום אין מניחין לה להתענות בתוך ג' ימים הראשונים ומאכילין אותה כדרכה ולא פחות פחות מכשיעור, ואף דקיימ"ל שג' ימים אלה הם מעת לעת,.... ולכאורה מוזר הדבר מאד באשה שהג' ימים שלה נגמרים שעה אחת לאחר תחלת ליל יוהכ"פ שאנחנו מתירים לה לאכול ולשתות כמה שתרצה בשעה זו ואילו אח"כ אם היא וחברותיה אומרות שאינה צריכה, חייבת לצום לגמרי ולא לאכול אפילו פחות מכשיעור, ואיך זה יתכן וכי דרכה של יולדת לאכול ולשתות בכל הג' ימים בלי הפסק, וא"כ מ"ט לא תוכל לאכול כל צרכה לפני יוהכ"פ ולא תצטרך כלל לעבור על איסור כרת בשעה ראשונה של יוהכ"פ, ועל כרחך דכיון שבתוך ג' ימים משכחת לפעמים דע"י זה שלא תאכל כדרכה תסתכן ותמות, לכן משום חומרא דפקו"נ לא חילקו חכמים בין זמן ארוך לזמן קצר ובכל ענין הפקיעו חובת הצום בתוך ג' ימים, כי מסתבר לענ"ד דשיעורים אלה של ג' ימים וז' ימים אינם כשאר שיעורי תורה שהם הלכה למשה מסיני אלא מסרם הכתוב לחכמים, וומיהו לענין מילה בחלצתו חמה דנותנין לו כל ז' ימים להברותו ראיתי בבנין ציון סי' פז דסובר שזה הלכה למשה מסיני, ולענ"ד יותר נראה, דאף גם זה הוא משיעורי חכמים כדי להרחיק עד כמה שאפשר מסכנה, וכמו דמצין דחשו רבנן ליתובי דעתא דיולדת והתירו להדליק נר בשבת. ובהא מלתא צ"ע מאי שנא ממכה של חלל או מכה שע"ג היד דאם רופא אומר שיודע ומכיר ודאי באותו חולי שלא יתגבר כלל ע"י שנמתין עד מוצ"ש דמבואר שאין מחללין, ולמה אין סומכין על רופא בעניני מילה אם הוא אומר שיודע ברור דאין שום צורך כלל להמתין ז' ימים דאפי"ה אין שומעין לו ודוחין מילה בזמנה אף שהיא עצמה דוחה שבת. ובכדי למנוע מסכנה בזימנא אחריתא יכולים חכמים להתיר בזה היתר גמור, וכע"ז כתב האו"ז בהל' יולדת אהא דאפילו היכא דאיכא קטנים ועכו"ם אין אומרים להם בשבת לעשות המלאכה משום "זימנן דליתנייהו מיד ואתי לאהדורי עליהו ואדהכי והכי יסתכן להכי עשו היתר לגמרי ומצוה דכל חל /חד/ וחד יהא זהיר מיד לאצול", ומשמע דאף שרק דחווה, מ"מ חכמים עשאוה כהיתר גמור בגלל חששא דזימנא אחריתא, ואף גם זה נכלל בהא דפקו"נ דוחה שבת, וגם אפשר דהטעם שפסקו בשו"ע או"ח סי' שכח סעיף ד דעושין לחולה שיש בו סכנה כדרך

שרגילין לעשות לו בחול אף אם אין סכנה במניעת הדבר ההוא לא תלוי כלל אם שבת דחוייה או הותרה, רק מפני החשש דשמא יטעו לפעמים וימנעו מלעשות דבר עבור החולה אשר ע"י זה יסתכן עשו הדבר היתר גמור וכל זה נכלל בכלל של פקו"נ דוחה וואף שהמשנה ברורה שם ס"ק י"ד כתב שנכון להחמיר, היינו מפני שסו"ס כל הפעולה שעושה עכשיו אין בה משום הצלת נפשות וכלשונו של הטור "שהשבת הוא כחול", וכמו כן אין לחייב את המציל לעשות מעשים כאלה אשר בדרך כלל אנשים נמנעים מלעשותם כדי שלא יבואו בפעם אחרת למנוע עצמם מהצלה, וכמו"ש הט"ז בסי' שכח סק"ה דהרבה פעמים מצינן בש"ס דא"כ אתה מכשילן לעתיד לבוא, ולכן אין להכביד על האדם וכל הזרז להציל הרי זה משובח, וכל זה הוא אפילו במי שידוע ששכנו ירא שמים ולא מקפיד כלל ע"ז שמקיצים אותו משנתו, אבל במי שמצטער מזה נראה דכיון שמן הדין א"צ להעיר אותו באמצע הלילה ולהפריע אותו, יש בזה גם משום עבירה שבין אדם לחבירו.

...הן אמנם שהרמ"א כתב בסי' שכח סי"א שנוהגים "דאם אפשר לעשות בלא דיחוי ובלא איחור ע"י שינוי עושה ע"י שינוי ואם אפשר לעשות ע"י נכרי בלא איחור כלל עושין ע"י נכרי", עיי"ש בט"ז שכתב דלאו מנהג ותיקין הוא, אך גם להרמ"א נראה דכל זה דוקא לגבי הבדל קטן בין עושה כדרכו או ע"י נכרי ושינוי, אבל אם צריך משום כך לטרוח הרבה או להטריח אחרים להעיר אותם משנתם או למונעם ממאכל ומשתה וכדומה, בכגון דא נראה דיש לחוש טובא לתקלה שיאמרו דלא ניתן שבת לדחות משום פקו"נ, או אתי למנועי משום כך ויבוא לידי סכנה, גם עיי"ש במשנה ברורה ס"ק ל"ה שכתב דאם אין החולי בהול יש לעשות ע"י שינוי אע"ג שע"י זה מתאחר הדבר מעט, ובעניי לא ידעתי מנין לו חדוש זה והא אפשר דכיון שרואין שמתאחרין קצת בהצלתו משום שבת יבואו לאהדורי בתרייהו גם במקום שהאיחור יגרום לידי סכנה, וכיון דאמרו בשו"ע דאין עושין ע"י נכרי אלא "בלא איחור כלל" ה"ה נמי דקאי על עשייה בשינוי דאין לשנות אלא בכה"ג שאין שוהין כלל אפי' רגע אחד, ואפילו לענין יולדת דמודו כו"ע דבכל מה שיכולים לשנות משנין כתב המשנה ברורה בסי' של סק"ה דכל זה דוקא אם נעשה באותה הזריזות כמו בלא שינוי ולא זכר כלל התנאי שהצורך צריך להיות בהול, ועיין באו"ז בהל' יולדת שסובר דלענין עכו"ם וקטנים אין עושין על ידם אפי' בלי איחור כלל משום כך טעמא "דזימנן דליתנייהו מיד ואתי לאהדורי בתרייהו - להכי עשו היתר לגמרי ומצוה דכל חד וחד יהא זהיר מיד לאצול", ומ"מ לענין לעשות ע"י שינוי כתב "במקום שיכול ישראל עצמו ע"י שינוי ואין לו דיחוי בהשינוי מוטב ודאי שיעשה בהיתר ואל יעשה באיסור" אבל עכ"פ מפורש כתב בלא דיחוי וצ"ע....